

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 22 listopada 2004 r.

36661

RPO-462850-VI/04/DN

Pan
Krzysztof Opawski
Minister Infrastruktury
Warszawa

Szanowny Panie Ministrze

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje wiele skarg i listów od obywateli, dotyczących skutków wywołanych nowelizacją ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym w zakresie obowiązku wymiany praw jazdy oraz wprowadzenia nowego systemu wydawania dokumentów uprawniających do kierowania pojazdami.

Problemy dotyczą w szczególności:

- utraty ważności prawa jazdy, które nie zostało w terminie wymienione na nowe,
- braku uregulowań kwestii zwolnienia niektórych obywateli z obowiązku ponoszenia kosztów wymiany praw jazdy (a także dowodów rejestracyjnych pojazdów), a w tym szczególnie w sytuacji, gdy wymiana spowodowana jest administracyjną zmianą nazwy miejscowości, ulicy, numeru posesji, czy też kodu pocztowego,
- wynikającego z wprowadzonego systemu wydawania praw jazdy, obowiązku każdorazowej wymiany prawa jazdy przez osoby, które ze względu na stan zdrowia otrzymują prawa jazdy terminowe oraz kosztów z tym związanych ponoszonych przez skarżących.

I.

Skarżący się obywatele podnoszą, iż istnieje sprzeczność pomiędzy przepisem art. 150 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (tj. Dz.U. z 2003 r., Nr 53, poz. 515 ze zm.) a treścią § 7 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 29

kwietnia 2002 r. w sprawie wymiany praw jazdy (Dz.U. Nr 69, poz. 614 ze zm.), która skutkuje pozbawieniem kierujących możliwości prowadzenia pojazdów, mimo iż ustawa w art. 150 ust. 1 stanowi, że prawa jazdy i inne dokumenty uprawniające do kierowania pojazdami, wydane na podstawie dotychczasowych przepisów, zachowują ważność do czasu ich wymiany dokonywanej na koszt osoby uprawnionej.

W ust. 2 art. 150 Prawa o ruchu drogowym ustawodawca upoważnił ministra właściwego do spraw transportu do określenia w drodze rozporządzenia m.in. warunków i terminów wymiany praw jazdy oraz innych dokumentów uprawniających do kierowania pojazdami.

W wydanym na podstawie wskazanej delegacji rozporządzeniu z dnia 29 kwietnia 2002 r. w sprawie wymiany praw jazdy Minister Infrastruktury w § 6 określił terminy wymiany, a ponadto w § 7 ustalił, iż „dokumenty podlegające wymianie tracą ważność po upływie terminów określonych dla ich wymiany”.

Analiza powołanych przepisów wzbudza wątpliwości, czy regulacja ustalona w § 7 rozporządzenia Pana Ministra w sprawie wymiany praw jazdy została wydana z zachowaniem granic upoważnienia ustawowego, określonego w art. 150 ust. 2 w związku z ust. 1 tego artykułu. Wątpliwości takie są uzasadnione, gdy się zważy, że ustawa Prawo o ruchu drogowym gwarantuje obywatelom zachowanie ważności praw jazdy i innych dokumentów podlegających wymianie do czasu dokonania tej wymiany, upoważniając jednocześnie organ władzy wykonawczej jedynie do określenia terminów wymiany.

Niejednokrotnie, utrata ważności prawa jazdy następuje nie wskutek niedbalstwa uprawnionych, lecz awarii systemu, opóźnień producenta praw jazdy, czy spiętrzenia wniosków o wymianę, szczególnie w końcu roku, gdy upływa termin wymiany dokumentów dla określonej grupy kierowców, jak ma to miejsce obecnie. Jednocześnie kierowanie pojazdem przez osobę, która nie posiada ważnego dokumentu prawa jazdy jest wykroczeniem i podlega odpowiedzialności karnej.

II.

W kierowanych do RPO pismach wielu obywateli skarży się na obowiązek ponoszenia kosztów wymiany prawa jazdy (a także dowodu rejestracyjnego pojazdu) pomimo, że dotychczasowy dokument wydany był na czas nieokreślony i nie uległ zniszczeniu. Skarżący kwestionują zarówno wysokość opłat (ponad dwukrotnie wyższą niż opłata za wymianę dowodu osobistego), jak i obowiązek ich ponoszenia przez osoby w trudnej sytuacji materialnej (emerytów, rencistów, osoby bezrobotne). Wiele skarg dotyczy obowiązku odpłatnej wymiany prawa jazdy (i dowodu rejestracyjnego pojazdu) spowodowanej przyczynami niezależnymi od zobowiązanego, jak zmiana nazwy ulicy, miejscowości, numeru posesji, lokalu czy nawet kodu pocztowego. Brak odpowiednich regulacji zwalniających obywateli z obowiązku ponoszenia kosztów wymiany prawa jazdy, budzi liczne zastrzeżenia szczególnie, że w analogicznych sytuacjach za wymianę dowodu osobistego organ nie pobiera opłat.

Rzecznik nie kwestionuje - co do zasady - obowiązku wymiany dokumentów, ani zasady odpłatności takiej wymiany. Jednakże organy Państwa nakładając na obywateli nowe obowiązki, powinny przewidzieć różne sytuacje i okoliczności szczególne i wprowadzić odpowiednie rozwiązania umożliwiające wykonanie przez obywateli nałożonych obowiązków bez nieuzasadnionych, dodatkowych czynności i obciążeń, z poszanowaniem zasady zaufania obywateli do Państwa i stanowionego prawa.

W § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30.11.2000 r. w sprawie opłat za wydanie dowodu osobistego (Dz.U. Nr 105, poz. 1110), wydanego na podstawie art. 36a ust. 3 ustawy z dnia 10.04.1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tj. Dz.U. z 2001 r. Nr 87, poz. 960 ze zm.), organy wykonawcze Państwa dały wyraz poszanowania tej zasady, ustalając katalog przesłanek zwolnienia obywateli z obowiązku ponoszenia opłaty za wymianę dowodu osobistego. Są to w szczególności: zmiana kodu pocztowego, administracyjna zmiana nazwy miejscowości, nazwy ulicy, numeru domu lub lokalu, wymiana z powodu wady technicznej lub sporządzenia dowodu niezgodnie z danymi zawartymi we wniosku, utrata dowodu osobistego w wyniku klęski żywiołowej i inne przyczyny o charakterze socjalnym.

Natomiast przepisy rozporządzeń regulujących opłaty za wydanie praw jazdy i dowodów rejestracyjnych pojazdów nie przewidują zwolnienia osób zobowiązanych do wymiany tych dokumentów z obowiązku poniesienia kosztów wymiany, choćby nawet wymiana spowodowana była okolicznościami całkowicie niezależnymi od strony.

W ocenie Rzecznika obywatele, którzy z przyczyn od siebie niezależnych zmuszeni są do wymiany prawa jazdy czy dowodu rejestracyjnego pojazdu, a także osoby które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji materialnej, nie powinni być obciążani kosztami takiej wymiany.

Rzecznik otrzymuje również wiele skarg od obywateli, którym ze względu na stan zdrowia wydawane są prawa jazdy terminowe, co powoduje, że każdorazowo muszą ponosić pełną opłatę za wydanie nowego dokumentu.

Zdaniem skarżących wprowadzenie nowego systemu wydawania uprawnień do kierowania pojazdami oraz nowego wzoru dokumentu prawa jazdy spowodowało nieuzasadnione zróżnicowanie sytuacji faktycznej i finansowej kierowców, szczególnie niekorzystne dla osób, które ze względu na stan zdrowia otrzymują prawa jazdy z ograniczonym terminem ważności. Termin ważności wydanych dokumentów jest różny (od jednego roku do pięciu lat) i zależy on od orzeczenia wydanego przez lekarza uprawnionego do badań kierowców. W niektórych przypadkach obywatele muszą corocznie ponosić koszty badań lekarskich i wydania orzeczenia, oraz koszty wydania nowego prawa jazdy, co łącznie stanowi znaczny wydatek, przekraczający 200 zł.

Z otrzymywanych skarg można domniemywać, iż wydawanie praw jazdy terminowych nie zawsze jest uzasadnione. Zastrzeżenia budzą sytuacje, gdy dysfunkcje zdrowotne będące podstawą wydania prawa jazdy terminowego są nieznaczne i polegają

np. jedynie na niewielkiej wadzie wzroku. W takiej sytuacji możliwe jest wydanie kierowcy stałego dokumentu prawa jazdy z odpowiednią adnotacją o obowiązku prowadzenia pojazdów w okularach lub szklach korekcyjnych zamieszczaną w rubryce „ograniczenia”, nie zaś jak informują skarżący się - prawa jazdy ograniczonego terminem ważności.

Rzecznik uważa, że uzasadnione jest doprecyzowanie zasad i warunków oraz kosztów wydawania praw jazdy terminowych.

Przedstawiając Panu Ministrowi niniejsze problemy, stosownie do art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tj. Dz.U. z 2001 r., Nr 14, poz. 147), uprzejmie proszę o ich rozważenie i przekazanie swojego stanowiska.

Z poważaniem

Z upoważnienia

Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich